Secțiunea: ROVOCĂRI JURIDICE ȘI SOCIALE PRIVIND INTEGRAREA PERSOANELOR STRĂMUTATE

CZU: 341.232:314.745.22:342.924 **DOI: https://doi.org/10.59295/pasfpi2025.25**

MĂSURI DE ASISTENȚĂ PENTRU REFUGIAȚI ȘI RĂSPUNDEREA CONTRAVENȚIONALĂ: PROVOCĂRI ȘI SOLUȚII

REFUGEE ASSISTANCE MEASURES AND CONTRAVENTIONAL LIABILITY: CHALLENGES AND SOLUTIONS

PANTEA Oleg
Doctor în drept, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova
E-mail: panteaoleg@gmail.com

GÎRLEANU Andrei
Doctorand,
Școala Doctorală Științe Juridice și Științe Economice,
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău.
E-mail: andreig_u@yahoo.com

Summary. *The events triggered by the humanitarian crises in the region have led a considerable number of refugees to leave their country of origin and seek protection in safer states, including the Republic of Moldova. This situation requires host state institutions to take on increased commitments and responsibilities to guarantee the rights of refugees by ensuring access to essential services such as housing, healthcare, education and integration into the new social and economic environment.*

At the same time, the management of refugee flows poses significant challenges for the enforcement of criminal law. It is essential to identify balanced solutions that ensure respect for public order and security without affecting the fundamental rights of refugees. In this context, the sanctioning regime applicable to infringements of the rules on contraventions needs to be clarified, avoiding disproportionate or discriminatory measures. It is also necessary to develop effective mechanisms for informing refugees about national legislation in order to prevent inadvertent infringements of the established rules.

These realities call for an inter-institutional and cross-sectoral approach, based on permanent cooperation between state authorities and the voluntary sector. It is only through such cooperation that the protection of refugees and the proper application of legislation can be

ensured, helping to ensure social cohesion and national unity through inclusion and mutual respect.

***Keywords**: contraventional liability, refugees, assistance measures, national security measures.*

***Rezumat.** Evenimentele generate de crizele umanitare din regiune au determinat un număr considerabil de refugiați să-și părăsească țara de origine și să caute protecție în state mai sigure, inclusiv în Republica Moldova. Această situație impune instituțiilor statului gazdă asumarea unor angajamente și responsabilități sporite pentru garantarea drepturilor refugiaților, prin asigurarea accesului la servicii esențiale precum locuința, asistența medicală, educația și integrare în noul mediu social și economic.*

În același timp, gestionarea fluxurilor de refugiați ridică provocări semnificative privind aplicarea legislației contravenționale. Este esențial să se identifice soluții echilibrate care să asigure respectarea ordinii și a securității publice, fără a afecta drepturile fundamentale ale refugiaților. În acest context, trebuie clarificat regimul sancționator aplicabil cazurilor de încălcare a normelor contravenționale, cu evitarea măsurilor disproporționate sau discriminatorii. De asemenea, este necesară dezvoltarea unor mecanisme eficiente de informare a refugiaților cu privire la legislația națională, pentru a preveni încălcările involuntare ale regulilor stabilite.

Aceste realități impun o abordare interinstituțională și intersectorială, bazată pe cooperare permanentă între autoritățile statului și sectorul asociativ. Numai printr-o astfel de colaborare poate fi asigurată protecția refugiaților și aplicarea corectă a legislației, care să contribuie la asigurarea coeziunii sociale și a unității naționale prin incluziune și respect reciproc.

***Cuvinte-cheie:** răspundere contravențională, refugiați, măsuri de asistență, măsuri de securitate națională.*

Introducere

Un fenomen care însoțește război, cataclismele naturale, crizele economice etc. sunt persoanele strămutate intern și refugiații.

Prima parte a secolului XX este remarcată prin două războaie mondiale. Acele timpuri tumultoase au adus cu ele noi realități la care comunitatea internațională a fost nevoită să facă față. În urma începerii acțiunilor militare, s-a pornit un imens flux de persoane strămutate intern, dar și de refugiați. Acest flux de refugiați necesita instrumente de gestionare, precum și o bază legală pentru protecția drepturilor lor.

După fiecare dintre aceste două războaie mondiale, conștiința comună a comunității internaționale conștientiza necesitatea creării unei structuri suprastatale care să coordoneze și să regleze regulile de joc și legile în relațiile interstatale cât și protecția drepturilor omului.

Astfel, după Primul Război Mondial, în anul 1919, a apărut un context prielnic pentru crearea unei noi organizații: Liga Națiunilor. Dar fără să fi căpătat o influență mai mare, Liga Națiunilor devine un fiasco în perioadele următoare.

În urma celui de-Al Doilea Război Mondial, 1939–1945, la 24 octombrie 1945 se înființează Organizația Națiunilor Unite (ONU).

Cu 193 de state membre, Organizația Națiunilor Unite (în continuare ONU) este cea mai importantă organizație internațională din lume. ONU a fost creată prin semnarea, de către membrii ei fondatori, a Cartei Organizației Națiunilor Unite. În baza acestui document, ONU are misiunea să asigure „pacea mondială”, „res-

pectarea drepturilor omului", „cooperarea internațională" și „respectarea dreptului internațional".

„ONU este un actor autonom și independent. Este un participant activ la dezvoltarea globală, care prin multiplele sale roluri și direcții de acțiune își obține poziția de organizație cu vocație universală. ONU este, practic, un monitor global"[1].

Într-o perioadă marcată de conflicte, crize umanitare și persecuții, protejarea refugiaților a devenit una dintre provocările centrale ale comunității internaționale.

Legislația internațională cu privire la refugiați oferă un cadru esențial pentru protecția drepturilor acestora și pentru asigurarea unui răspuns coordonat la nevoile lor. În ceea ce urmează, vom examina instrumentele principale legale internaționale și rolul lor în apărarea drepturilor refugiaților.

Rezultate și discuții

Unul dintre documentele fundamentale ONU este Declarația Universală a Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, aprobată la 10 decembrie 1948. Această Declarație „afirmă principiul că ființele umane, fără deosebire, trebuie să se bucure de drepturile omului și de libertățile fundamentale"[2], în acest sens incluzând și garantarea drepturilor refugiaților.

La rândul său, Pactul International privind Drepturi Economice, Sociale și Culturale, precum și Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice din 16 decembrie 1966 art. 2 pct. 1) indică statelor părți la acest pact „să respecte și să garanteze tuturor indivizilor care se găsesc pe teritoriul lor și țin de competența lor drepturile recunoscute în prezentul pact, fără nici o deosebire"[3]. Acest articol cuprinde fără echivoc și refugiații care se află pe teritoriul statului parte la pact.

Milioane de oameni au fost nevoiți să-și părăsească locuințele și țările de origine după încheierea celui de-Al Doilea Război Mondial - fie din cauza persecuțiilor etnice și politice, fie din cauza efectelor devastatoare ale războiului. Europa era plină de oameni dezrădăcinați, care nu se puteau întoarce în țările lor de origine, amplificând criza umanitară. În acest context, a apărut necesitatea de a stabili un cadru legal internațional care să reglementeze statutul refugiaților și să ofere protecție acestora.

În 1949, Adunarea Generală a ONU a creat Înaltul Comisariat pentru Refugiați (în continuare UNHCR), care avea sarcina de a supraveghea situația refugiaților și de a asista la elaborarea unei convenții internaționale.

Instrumentele fundamentale în legislația internațională, care definesc și reglementează atât drepturile și obligațiile refugiaților, cât și responsabilitățile țărilor față de aceștia, este Convenția privind Statutul Refugiaților din 1951 și Protocolul din 1967.

---

[1] HURUDZEU, Gheorghe, NICOLAESCU, Luminița. *Relatii economice internationale : teorii, strategii, politici, instrumente si studii de caz.* București: Editura ASE, 2017, p.73.

[2] Convenția privind statutul refugiaților, încheiată la Geneva la 28.07.1951. Preambul.

[3] Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice din 16 decembrie 1966, art. 2 pct. 1) https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/82590 (accesat la 01.03.25)

Convenția privind Statutul Refugiaților a fost adoptată la 28 iulie 1951, în cadrul unei conferințe speciale organizate de ONU la Geneva. Aceasta a intrat în vigoare la 22 aprilie 1954 și reprezintă primul tratat internațional cuprinzător care definește termenul de „refugiat" și stabilește drepturile și protecția de care ar trebui să beneficieze.

Artur Fuior aduce argumente de ce valorile și gândirea europeană sunt amplu reflectate în Convenția ONU din 1951 privind Statutul Refugiaților în momentul elaborării ei. „Gândirea europeană a avut o influență semnificativă în dezvoltarea și adoptarea acestei Convenții, deoarece multe dintre statele implicate în procesul de negociere și semnare a Convenției proveneau din Europa și aveau experiențe comune legate de conflictele și migrația în urma războaielor mondiale. Valorile și principiile gândirii europene, cum ar fi respectul pentru drepturile omului, democrația, statul de drept și umanismul, au fost reflectate în mod clar în textul Convenției"[4].

Convenția din 1951 definește noțiunea de „refugiat". Această definiție este una foarte specifică și adaptată contextului postbelic. Conform art. 1 al Convenției privind Statutul Refugiaților, un refugiat este definit ca o persoană care, „din cauza unor temeri justificate de a fi persecutată datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opinie politică, se află în afara țării sale de origine și nu poate sau nu dorește să se întoarcă în acea țară din cauza acelei temeri"[5].

Însă Convenția introduce și niște limitări temporale și geografice, pentru ca persoana să fie recunoscută în calitate de refugiat. Astfel, art. 1 al Convenției prevede că termenul de refugiat se va aplica oricărei persoane care „în urma unor evenimente survenite înainte de 1 ianuarie 1951 și unor temeri justificate de a fi persecutată" a părăsit țara sa de origine.

În continuare, Convenția interpretează cuvintele „evenimente survenite înaintea datei de 1 ianuarie 1951" și explică că ele „vor putea fi înțelese în sensul de: a) evenimente survenite înainte de 1 ianuarie 1951 în Europa, sau b) evenimente survenite înainte de 1 ianuarie 1951 în Europa sau în altă parte"[6].

Deci, practic constatăm că limitarea temporală este legată de data 1 ianuarie 1951 și limitarea geografică - de Europa.

Este important de menționat că chiar dacă Convenția inițială privind Statutul Refugiaților a fost limitată în aplicabilitatea sa geografică și temporală, ea rămâne Convenția internațională de bază în domeniul protecției drepturilor și a libertăților fundamentale ale refugiaților.

UNHCR are mandatul internațional de a asigura securitatea internaţională a refugiaţilor şi să găsească soluţii pentru problemele cu care se confruntă refugiaţii. Conștientizând faptul că integrarea este cea mai durabilă și optimă soluţie pentru refugiați, integrarea refugiaților a devenit un element central al activităţii UNHCR.

[4] FUIOR, ARTUR *Impactul jurisdicției internaționale și europene asupra incluziunii sociale a refugiaților.* Teză de doctorat în drept, p. 57.

[5] Convenția privind Statutul Refugiaților a fost adoptată la 28 iulie 1951, art. 1.

[6] *Ibidem*.

Un principiu important pentru protecția drepturilor și a libertăților refugiaților este principiul non-refoulement (principiul nereturnării), prevăzut în art. 33 al Convenției din 1951. Acest principiu este central în legislația internațională privind refugiații și este recunoscut ca fiind un drept absolut. Conform acestui principiu, statelor semnatare le este interzisă returnarea sau expulzarea refugiaților în țări în care ar putea fi supuși persecuției, torturii sau altor forme de tratamente inumane. Acest principiu este considerat un drept fundamental al refugiaților și este respectat chiar și în cazurile în care un stat nu este parte la Convenția privind statutul refugiaților din 1951 sau Protocol din 1967.

Începând cu anii 1950 și 1960, contextul global s-a schimbat rapid. Chiar dacă criza refugiaților în Europa postbelică s-a diminuat, totuși au existat multe alte conflicte regionale, procesele de decolonizare și, nu în ultimul rând, noile realități ale Războiul rece și tensiunile generate de el au dus la noi valuri de refugiați în alte părți ale lumii, precum America de Sud, Asia și Africa. Astfel, Convenția din 1951, nu acoperea tot spectrul necesar de protecție a drepturilor și a libertăților refugiaților atât geografic, cât și temporal, devenind neadecvată pentru a face față noilor provocări.

Pentru a răspunde acestor schimbări, ONU a adoptat Protocolul privind Statutul Refugiaților în 1967, care a eliminat limitările temporale și geografice ale Convenției din 1951. Acest protocol a permis ca definiția și protecțiile oferite de Convenție să fie aplicate tuturor refugiaților, indiferent de locul de proveniență sau de momentul în care au fost forțați să părăsească țara lor.

În pofida faptului că Convenția privind statutul refugiaților din 1951 și Protocolul din 1967 reprezintă o bază solidă pentru protecția drepturilor și a libertăților refugiaților, considerăm că anumite norme materiale și procesuale sunt depășite de timp, nereflectând natura schimbătoare a migrației forțate în secolul XXI. Astfel, Convenția nu include unele cauze determinante ale migrației. De exemplu, Convenția nu include categorii de persoane forțate să migreze din diverse cauze, cum ar fi schimbările climatice, dezastrele naturale, conflictele interne. Toate aceste cauze au devenit realitatea de zi cu zi în foarte multe regiuni ale lumii, provocând fluxuri mari de refugiați și persoane strămutate intern, corespunzător acestea nu sunt prevăzute în Convenția privind statutul refugiaților din 1951 și în Protocolul din 1967.

O altă problemă majoră, din care cauză este pusă la îndoială eficiența Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967, este faptul că ele sunt implementate diferit de la stat la stat. Unele state își respectă obligațiile internaționale și oferă protecție refugiaților, în timp ce altele prin măsurile restrictive adoptate limitează accesul refugiaților la azil.

La fel, la nivel internațional, se atestă o creștere semnificativă a sentimentului antiimigrație și a naționalismului. Acest lucru pune presiune suplimentară asupra sistemului internațional de protecție a refugiaților.

Strămutarea oamenilor este un fenomen complex și necesită o abordare holistică pentru a fi abordat.

Inconsecvențele în aplicarea Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967, în special în regiuni precum Africa și America de Sud, au dus la discuții și, în cele din urmă, la aprobarea unor noi declarații regionale.

„La nivel regional, Africa a fost prima care a adoptat un tratat obligatoriu privind refugiații pentru a aborda provocările specifice cu care se confruntă țările africane în răspunsul la crizele refugiaților de pe continent. Convenția Organizației Unității Africane din 1969 privind aspectele specifice ale problemelor refugiaților din Africa (Convenția OUA) a fost ratificată de 46 dintre 55 de state membre ale Uniunii Africane, succesorul OUA, 28 și 44 de state au inclus-o în legislația internă”[7].

În 1984, în America Latină a fost adoptată Declarația de la Cartagena, fără caracter obligatoriu.

Declarația de la Cartagena, la art. III(3), recomandă statelor din America Latină să „ia în considerare extinderea conceptului de refugiat” și „definiția sau conceptul de refugiat care urmează a fi recomandat pentru utilizare în regiune este una care, pe lângă faptul că conține elementele Convenției din 1951 și ale Protocolului din 1967, include printre refugiați și persoanele care au fugit din țara lor, deoarece viața, siguranța sau libertatea lor au fost amenințate de violență generalizată, agresiune străină, conflicte interne, încălcări masive ale drepturilor omului sau alte circumstanțe care au tulburat grav ordinea publică” [8].

Uniunea Europeană are propriul set de reguli și proceduri privind refugiații, reflectând atât angajamentele internaționale, cât și nevoile specifice ale statelor membre. Dreptul Uniunii Europene în domeniul azilului include:

- Regulamentul Dublin (CE) nr. 343/2003 al Consiliului din 18 februarie 2003 de stabilire a criteriilor şi mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei ţări terţe. Sistemul Dublin prevede că cererea de azil trebuie examinată de primul stat membru în care refugiatul a sosit.
- Procedurile Uniunii Europene în materie de azil (până în 2026). Procedura reglementează procedurile de examinare a cererilor de azil, asigurând standarde minime de protecție și respectare a drepturilor fundamentale.

Anul 2016 este un an important pentru domeniul protecției refugiaților. La data de 19.09.2016 Adunarea Generală a ONU a votat Declarația de la New York pentru refugiați și migranți. Acest Document în art. I(1) recunoaște drept cauze ale strămutării oamenilor schimbările climatice, dezastrele naturale sau alți factori de mediu.

[7] Sanjula Weerasinghe, an UNHCR consultant, published in 2018 a research “In Harm’s Way. International protection in the context of nexus dynamics between conflict or violence and disaster or climate change“. P. 28 https://www.refworld.org/reference/lpprs/unhcr/2018/en/122598 accesat 05.04.2025.

[8] Cartagena Declaration on Refugees, Colloquium on the International Protection of Refugees in Central America, Mexico and Panama, Adopted by the Colloquium on the International Protection of Refugees in Central America, Mexico and Panama, held at Cartagena, Colombia from 19 - 22 November 1984, Art. III(3). https://www.oas.org/dil/1984_cartagena_declaration_on_refugees.pdf accesat 05.04.25.

Analizând legislația internațională în domeniul protecției refugiaților, putem concluziona că Convenția din 1951 și Protocolul din 1967 rămân a fi documente de bază, care stabilesc un cadru juridic internațional clar și puternic pentru protecția refugiaților. Au fost binevenite și modificările regiolnale și adoptarea unor documente noi regionale introduse prin Declarația de la Cartagena din 1984 și Convenția Organizației Unității Africane care guvernează aspectele specifice ale problemelor refugiaților în Africa, adoptată la 10 septembrie 1969. De importanță majoră este și adoptarea Declarației de la New York pentru refugiați și migranți din 2016.

Legislația internațională cu privire la refugiați constituie o rețea complexă de norme menite să asigure protecția și demnitatea celor care se confruntă cu situații de criză. În timp ce provocările sunt mari, angajamentul continuu al comunității internaționale și al statelor individuale este crucial pentru asigurarea unui răspuns umanitar echitabil și eficient.

Republica Moldova, în calitate de stat membru al comunității internaționale, a dezvoltat un cadru legislativ național pentru a proteja drepturile refugiaților și a solicitanților de azil.

Vorbind despre cadrul juridic național, trebuie să pornim de la Constituția Republicii Moldova, adoptată în 1994, care prevede la art. 19 Statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor următoarele:

„(1) Cetățenii străini și apatrizii au aceleași drepturi și îndatoriri ca și cetățenii Republicii Moldova, cu excepțiile stabilite de lege.

(2) Cetățenii străini și apatrizii pot fi extrădați numai în baza unei convenții internaționale, în condiții de reciprocitate sau în temeiul hotărârii instanței de judecată.

(3) Dreptul de azil se acordă și se retrage în condițiile legii, cu respectarea tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte”[9].

După declararea independenței sale, Republica Moldova a devenit membru ONU pe data de 2 martie 1992, odată cu adoptarea de către Adunarea Generală ONU a Rezoluției A/RES/46/223[10].

Republica Moldova a aderat la mai multe tratate și convenții internaționale ale ONU privind drepturile omului și protecția refugiaților.

Infra, este o listă cu principalele instrumente internaționale și datele aferente:

- Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 decembrie 1948. Declarația nu este un tratat internațional care necesită ratificare. În schimb, este un document fundamental adoptat de ONU și recunoscut ca parte a dreptului internațional cutumiar, ceea ce înseamnă că toate statele membre ale ONU, inclusiv Republica Moldova, sunt presupuse că o acceptă și o respectă. Moldova, devenind membră a ONU la 2 martie 1992**,** a acceptat implicit valorile și principiile

[9] *Constituția Republicii Moldova* adoptată la 29 iulie 1994, Art. 19.

[10] Ministerul Afacerilor Externe a Republicii Moldova https://mfa.gov.md/ro/content/republica-moldova-si-onu?utm_source=chatgpt.com (accesat la 20.03.25).

Declarației, care stau la baza întregului sistem ONU privind drepturile omului.

- Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice**,** adoptat la 16 decembrie 1966. Republica Moldova a ratificat Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice în 1990, iar acesta a intrat în vigoare pentru țară la 26 aprilie 1993. Prin ratificarea acestui pact, Republica Moldova s-a angajat să respecte și să protejeze drepturile fundamentale ale omului, inclusiv libertatea de exprimare, dreptul la un proces echitabil, libertatea de gândire, conștiință și religie, precum și interzicerea torturii și a tratamentelor inumane sau degradante.
- Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale, adoptat la 16 decembrie 1966. Republica Moldova l-a ratificat în anul 1990. Prin acest Pact, Republica Moldova s-a angajat să respecte și să promoveze drepturile economice, sociale și culturale ale cetățenilor săi, inclusiv: dreptul la muncă**,** dreptul la un nivel de trai decent**,** dreptul la sănătate, dreptul la educație, dreptul la securitate socială.
- Convenția privind Drepturile Copilului, adoptată la 20 noiembrie 1989. Republica Moldova a ratificat Convenția privind Drepturile Copilului la 12 decembrie 1990, prin Hotărârea Parlamentului nr. 408-XII. Convenția a intrat în vigoare pentru Republica Moldova la 25 februarie 1993[11].
- Convenția din 1951 privind Statutul Refugiaților. Republica Moldova a adoptat Convenția din 1951 și Protocolul adițional din 1967 prin Legea nr. 677-XV din 23 noiembrie 2001**[12]**. Acest pas a marcat angajamentul țării de a respecta drepturile refugiaților și de a implementa standardele internaționale în domeniul azilului.

Legea de bază care reglementează protecția refugiaților în Republica Moldova este Legea nr. 270 din 18 decembrie 2008 privind azilul în Republica Moldova**.**

Această lege definește noțiunile de bază, stabilește organele competente, precum și procedura de azil, enumeră și interpretează formele de protecție, enunță principiile generale și elaborează asupra drepturilor și obligațiilor azilanților. Mai recent au fost introduse capitole care analizează *drepturile și obligațiile beneficiarilor de protecție internațională, precum și detaliile ce țin de protecția temporară.*

Art. 3 al Legii definește persoanele strămutate ca „străini nevoiți să-și părăsească țara sau regiunea de origine, care nu se pot întoarce în condiții de siguranță datorită situației ce persistă în acea țară sau regiune și care se pot încadra în domeniul de aplicare a art. 1 (A) din Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților din 28 iulie 1951 sau altor instrumente naționale ori internaționale prin care se acordă protecție internațională, în special:

[11] Consiliului Național pentru Protecția Drepturilor Copilului https://cnpdc.gov.md/ro/content/implementarea-conventiei-cu-privire-la-drepturile-copilului (accesat la 20.03.2025).

[12] Inspectoratul General pentru Migrațiune https://igm.gov.md/legislatie/ accesat 20.03.2025.

a) persoane care au părăsit zone de conflict armat sau de violenta endemică;
b) persoane care sunt expuse vătămărilor grave în sensul art. 45 sau care au fost victime ale încălcărilor sistematice sau generalizate ale drepturilor lor”[13].

În legea dată sunt integrate definițiile și principiile Convenției privind statutul refugiaților din 1951, ce arată faptul că legislația Republicii Moldova în acest domeniu este adusă la rigorile internaționale.

Azilul este definit drept „instituție juridică prin al cărei intermediu statul oferă străinului protecție, recunoscându-i statutul de refugiat și acordându-i protecție umanitară, protecție temporară sau azil politic”[14].

Legea nr. 270 privind azilul în Republica Moldova conform art. 16, stabilește patru forme de protecție pe teritoriul Republicii Moldova: statutul de refugiat, protecție umanitară, protecție temporară, azil politic.

La Capitolul „Drepturile și obligațiile refugiaților”, Legea nr. 270 reafirmă principiul conform căruia refugiații au dreptul la protecție împotriva returnării (non-refoulement), la fel precum și la asistență medicală, acces la educație și dreptul la muncă. De asemenea, legea stabilește obligațiile refugiaților de a respecta legislația națională și de a coopera cu autoritățile.

Legea nr. 274 din 27 decembrie 2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova prevede măsuri pentru integrarea refugiaților, inclusiv accesul la programe de integrare, cursuri de limbă și sprijin pentru găsirea unui loc de muncă.

De importanță majoră este și Legea nr. 200 din 16.07.2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova. Art. 1 al acestei Legi detaliază domeniul de reglementare al său, specificând că reglementează „intrarea, aflarea și ieșirea străinilor pe/de pe teritoriul Republicii Moldova, acordarea și prelungirea dreptului de ședere, repatrierea, documentarea acestora, stipulează măsuri de constrângere în caz de nerespectare a regimului de ședere și măsuri specifice de evidentă a imigrației”[15].

Republica Moldova niciodată nu a fost o țară gazdă majoră pentru refugiați. Pentru comparație, conform datelor statistice ale Biroului Național de Statistică, în Anuarul Statistic pentru anul 2020 sunt indicate cifrele de refugiați și beneficiari de protecție umanitară, numărul lor la data de 01.01.2021 fiind de 413 persoane. Solicitanți de azil la aceeași dată erau 77 de persoane[16]. În anul 2021 se atestă o scădere a acestor categorii de oameni. Astfel, la data de 01.01.2022, refugiați și beneficiari de protecție umanitară erau 361 de persoane și solicitanți de azil erau 76 de persoane[17].

[13] Legea nr. 270 din 18 decembrie 2008 privind azilul în Republica Moldova art. 3, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146837&lang=ro# (accesat la 15.03.25).

[14] Ibidem

[15] Legea nr. 200 din 16-07-2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova. Publicată : 24-09-2010 în *Monitorul Oficial* nr. 179-181, art. 610.

[16] Anuarul Statistic a Republicii Moldova pe anul 2021, p. 55-56 https://statistica.gov.md/files/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2021/Anuar_statistic_editia_2021.pdf (accesat la 05.03.2025).

[17] Anuarul Statistic a Republicii Moldova pe anul 2022, p.55-56 https://statistica.gov.md/files/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2022/Anuarul_statistic_editia_2022.pdf (accesat la 05.03.2025).

Toți acești refugiați și solicitanți de azil cădeau sub incidența Legii nr. 270 privind azilul în Republica Moldova. Astfel, conform art. 17, Legea definește statutul de refugiat după cum urmează: „Statutul de refugiat se recunoaște, la solicitare, străinului care, în virtutea unei temeri bine întemeiate de a fi persecutat pe motive de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinie politică, se află în afara țării a cărei cetățenie o deține și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește să se pună sub protecția acestei țări; sau care, nedeținând nici o cetățenie și găsindu-se în afara țării în care își avea domiciliul legal și obișnuit, ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă”[18].

Odată cu începerea conflictului armat din țara vecină Ucraina, la data de 24.02.2022, un enorm flux de refugiați a venit în Republica Moldova, țara noastră nefiind pregătită pentru acest număr mare de refugiați. Astfel, conform datelor Poliției de Frontieră, la data de 22 februarie 2023 pe teritoriul Republicii Moldova continuau să se afle 104.011 ucraineni, dintre care 48.417 minori, 38.614 femei și 16.980 bărbați.

Legea nr. 270 privind azilul în Republica Moldova prevede drept o formă de protecție protecția temporară care este definită drept **„**protecție cu caracter excepțional menită să asigure, în cazul unui flux masiv și spontan de persoane strămutate care nu se pot întoarce în țară de origine, protecție imediată și temporară unor astfel de persoane, dacă există riscul ca sistemul de azil să nu poată procesa acest flux fără efecte adverse pentru funcționarea sa eficientă, în interesul persoanelor în cauză și al altor persoane care au nevoie de protecție”[19].

Fluxul de refugiați fiind mare, prelungirea constantă a situației excepționale nefiind o soluție durabilă a crizei refugiaților, la data de 18.01.2023, prin Hotărârea de Guvern nr. 21 a fost aprobată Hotărârea privind acordarea protecției temporare persoanelor strămutate din Ucraina.

Până a fi luată decizia de a acorda protecție temporară persoanelor strămutate din Ucraina, fiind instaurată situația excepțională, beneficiau de protecție umanitară, care conform art. 19 din Legea nr. 270 privind azilul în Republica Moldova este definită drept „formă de protecție acordată, cetățeanului străin sau apatridului din alte motive decât cele prevăzute de Convenția de la Geneva din 28 iulie 1951”[20].

Conform datelor Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați, la data de 31.01.2025 în Republica Moldova erau 127.786 de refugiați[21]**.**

Un număr atât de mare de refugiați este o provocare pentru Republica Moldova: Cum îi integrăm în societatea Republicii Moldova, cum o să afecteze acest fenomen

[18] Legea nr. 270 privind azilul în Republica Moldova, art. 17.

[19] *Ibidem*, art. 3.

[20] Poliția de Frontieră a Republicii Moldova https://www.border.gov.md/circa-un-milion-de-cetateni-ucraineni-au-intrat-r-moldova-de-la-inceputul-razboiului-din-ucraina (accesat la 05.03.2025).

[21] Înaltului Comisariat Națiunilor Unite pentru Refugiați https://data.unhcr.org/en/country/mda?_gl=1*1t0iqcg*_gcl_au*NDA4MDUxMzExLjE3NDEwMjQxNTE.*_ga*ODYzNTE0MDA5LjE3NDEwMjQxNTE.*_ga_YM3N62XTTL*MTc0NTI1Nzc5NS4yLjAuMTc0NTI1Nzc5NS42MC4wLjA.*_rup_ga*ODYzNTE0MDA5LjE3NDEwMjQxNTE.*_rup_ga_EVDQTJ4LMY*MTc0NTI1Nzc5NS4xNC4wLjE3NDUyNTc3OTUuNjAuMC4w (accesat la 10.03.25).

procesele politice din Republica Moldova, cum va fi asigurată unitatea națională a RM în acest context, care pot fi implicațiile asupra securității naționale a Republicii Moldova, cum va influența numărul acesta mare de refugiați infracționalitatea și statistica contravențională?

Republica Moldova este un stat multietnic și multicultural cu două autonomii pe teritoriul său, una din ele nefiind de facto sub jurisdicția Republicii Moldova.

Refugiații prezenți în Republica Moldova ar reprezenta plus 4% la populația existentă.

Ministerul Sănătății a Republicii Moldova menționează că „sistemul medical din Republica Moldova duce o lipsă de aproximativ 700 de medici. De asemenea, sunt vacante peste 1200 de locuri destinate personalului medical cu studii medii”[22]**.** Deficitul de medici este evident în Republica Moldova.

Aceeași situație se atestă și în domeniul educațional, și ținând cont, conform statisticilor prezentate *supra*, că aproape 50% dintre refugiații din Ucraina sunt minori, problema cadrelor didactice devine una importantă în contextul crizei refugiaților. Ministerul Educației a enumerat provocările din sistemul educațional din Republica Moldova: „disparitățile între rețeaua instituțiilor de învățământ și numărul în descreștere al elevilor, insuficiența cadrelor didactice, criza refugiaților și necesitatea de a încadra în sistemul educațional copiii din Ucraina și altele”[23].

Având deja insuficiență de cadre medicale și didactice, dar și în alte domenii fiind atestată o astfel de situație, creșterea cu 4% a numărului de persoane deservite de sistem crește atât volumul de muncă, cât și costurile pentru bugetul de stat, care rămâne a fi o provocare pentru Republica Moldova.

Conform datelor Biroului Național de Statistică cu referire la inflația pe parcursul anului 2022 „prețurile medii de consum în luna decembrie 2022 comparativ cu luna decembrie 2021 (în ultimele 12 luni) au crescut cu 30,2%, inclusiv la produse alimentare cu 31,8%, mărfuri nealimentare cu 19,9% și servicii prestate populației cu 44,0%”[24].

Odată cu începerea crizei refugiaților a început să crească și prețul chiriilor apartamentelor în Republica Moldova.

Toate aceste lucruri au influență asupra proceselor ce au loc în țară zi de zi începând de la aspecte economice, funciare, civile, contravenționale, penale etc., fiind o provocare la adresa unității și securității naționale.

În baza Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova nr. 41 din 24.02.2022 privind declararea stării de urgență, a fost declarată „stare de urgență pe întreg teritoriul Republicii Moldova pentru o perioadă de 60 de zile”[25].

---

[22] Ministerul Sănătății a Republicii Moldova https://ms.gov.md/wp-content/uploads/ (accesat la 05.03.2025.)

[23] Ministerul Educației și Cercetării a Republicii Moldova https://mecc.gov.md/ro/content/ministrul-dan-perciun-s-intalnit-cu-reprezentantii-comisiei-afaceri-externe-si-aparare (accesat 05.03.2025).

[24] Biroul Național de Statistică a Republicii Moldova https://statistica.gov.md/ro/evolutia-preturilor-de-consum-in-republica-moldova-in-luna-decembrie-2022-si-in--9485_60264.html (accesat la 05.03.2025).

[25] Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 41 din 24-02-2022 privind declararea stării de

În baza art. 3 și 4 din Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 41 din 24.02.2022 privind declararea stării de urgență, Dispozițiile Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova devin „obligatorii și executorii pentru conducătorii autorităților administrației publice centrale și locale, ai agenților economici, ai instituțiilor publice, precum și pentru cetățeni și alte persoane aflate pe teritoriul Republicii Moldova" și dispozițiile Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova „intră în vigoare în momentul emiterii"[26].

Astfel, Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova a căpătat un rol central în gestionarea fluxului de refugiați din Ucraina.

Odată intrate pe teritoriul Republicii Moldova, toate persoanele au obligația de a respecta legislația Republicii Moldova.

Acest principiu este consfințit prin Constituția Republicii Moldova, care la art. 19 alin. (1) prevede că „cetățenii străini și apatrizii au aceleași drepturi și îndatoriri ca și cetățenii Republicii Moldova, cu excepțiile stabilite de lege"[27].

Codul contravențional a Republicii Moldova la art. 4 alin. (1) reliefează într-o manieră destul de clară că fapta contravențională săvârşită pe teritoriul Republicii Moldova se sancţionează în conformitate cu Codul contravențional. În acest context, este vizată direct răspunderea contravențională a refugiaților. Deci, persoanele refugiate pe teritoriul țării noastre sunt pasibile de răspundere potrivit legii contravenționale în vigoare în momentul comiterii faptei.

În același context, venim cu unele precizări teoretico-practice privind principiile aplicării legii asupra persoanelor, pornind de la ipoteza că normele juridice pe care aceasta le conţine au un caracter general, impersonal, în sensul că ele se adresează în mod abstract subiecţilor, fără să-i individualizeze. Aceasta nu înseamnă că ele se adresează întotdeauna tuturor subiecţilor de drept, iar destinatarul legii este omul privit individual, ca persoană fizică, sau în colectiv, ca persoană juridică.

Cu toate acestea, acţiunea normelor juridice contravenționale asupra persoanelor nu se înfăptuieşte la fel, faţă de toţi subiecţii de drept. Sunt două principii fundamentale care guvernează aplicarea dreptului asupra persoanelor: principiul personalităţii legii contravenționale şi principiul egalităţii juridice în faţa legii contravenționale. Primul principiu porneşte de la premisa conform căreia persoanele aflate pe teritoriul unui stat se supun legilor statului respectiv. Aceste persoane pot fi cetăţeni ai acestui stat, cetăţeni străini sau apatrizi. Faptul că normele juridice se adresează persoanelor aflate pe teritoriul unui stat nu înseamnă că se adresează întotdeauna tuturor, sfera persoanelor pe care legea le vizează poate varia. Al doilea principiu este consfințit în art. 6 alin. (1) Cod contravențional, potrivit căruia persoanele care au săvârşit contravenţii sunt egale în faţa legii şi a autorităţilor publice şi sunt supuse răspunderii contravenţionale fără deosebire de rasă, naţionali-

urgență. Publicată : 24-02-2022 în *Monitorul Oficial,* nr. 52-2, art. art. 1.

[26] *Ibidem*, art. 3-4.

[27] *Constituția Republicii Moldova*, art. 19.

tate, limbă, religie, sex, apartenenţă politică, avere, origine socială sau de orice altă situaţie. Conform Constituţiei Republicii Moldova și tratatelor internaţionale la care țara noastră este parte, anumite categorii de persoane pot beneficia de condiţii speciale de urmărire contravenţională sau de garanţia de a nu fi supuse urmăririi şi răspunderii contravenţionale: imunitatea diplomatică şi regimul juridic al consulilor; regimul juridic al străinilor şi al apatrizilor; regimul juridic al cetăţeanului aflat în străinătate; recunoaşterea efectelor actelor şi efectelor juridice ale raporturilor juridice încheiate pe teritoriul altor state.

Cu referință la regimul juridic al străinilor, ceea ce interesează direct subiectul cercetării noastre, statutul juridic de străin îl are acea persoană fizică determinată, aflată pe teritoriul unui stat, care are cetăţenia altui stat, sau este lipsită de cetăţenie. În practica internaţională, sunt cunoscute trei forme de reglementare de către state a regimurilor juridice aplicabile străinilor: a) regimul naţional; b) regimul special; c) regimul ce decurge din „clauza naţiunii celei mai favorizate". În cazul regimului naţional, străinilor, în condiţii de reciprocitate, li se acordă toate drepturile sociale, economice, culturale şi civile ce le sunt recunoscute şi cetăţenilor statului gazdă. Excepţie fac doar drepturile politice (de a alege şi de a fi ales). În cazul regimului special aplicabil străinilor, se are în vedere faptul atribuirii unor categorii de străini a unor drepturi stabilite prin acorduri internaţionale sau în legile naţionale (exemplu ne pot servi normele de evitare a dublei impuneri). Regimul clauzei naţiunii celei mai favorizate se stabileşte, de regulă, în acorduri bilaterale. În acest caz, statul acordă străinilor aflaţi pe teritoriul său un tratament la fel de avantajos ca acela conferit unui stat terţ, considerat ca favorizat. Domeniile care pot face obiectul clauzei sunt: tarifele vamale, importuri, exporturi, tranzit, drepturi personale nepatrimoniale ş.a.

Deşi suveranitatea unui stat se extinde numai în limitele frontierelor sale, există anumite situaţii, când legea statului respectiv se aplică şi asupra unor fapte petrecute în afara graniţelor sale. Acest lucru poate fi condiţionat de necesitatea apărării unor interese deosebit de importante pentru statul respectiv. Cetăţenii Republicii Moldova în străinătate se bucură de protecţia statului. Conform Constituţiei, „cetăţenii Republicii Moldova beneficiază de protecţia statului atât în ţară, cât şi în străinătate" (alin. (1) art. 18 al Constituţiei).

Concluzia noastră este că persoanele refugiate pe teritoriul Republicii Moldova sunt pasibile de răspundere contravențională, dacă săvârșesc contravenții prevăzute de Codul contravențional. Regimul juridic al atragerii la răspundere contravențională este modelul general al regimului național, acolo unde refugiații beneficiază de toate drepturile (cu excepția celor politice) și au toate obligațiile stabilite pentru cetățeni. Pentru aplicarea sancțiunilor contravenționale refugiaților, autoritățile competente ale statului urmează să-și adopte proceduri operaționale interne reglementatorii în acest sens. De exemplu, pentru aplicarea punctelor de penalizare sau modalitatea executării muncii neremunerate în folosul comunității.

La începutul crizei refugiaților Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, prin dispozițiile sale, a făcut foarte multe derogări de la Legislația în vigoare pentru a fluidiza fluxul de refugiați și pentru sporirea protecției drepturilor refugiaților.

Drept exemple putem aduce domeniile precum documentare, traversarea frontierei de stat, derogări ce țin de transport, accesul la serviciile medicale, educație, accesul la piața muncii, derogări fiscale etc.

Altfel vorbind, dacă atare derogări nu ar fi fost făcute, toate acestea ar fi constituit contravenții și ar urma să fie sancționate respectiv, sau accesul pe teritoriul țării nu trebuia să fie acordat.

Aceste derogări fiind legalizate prin dispozițiile Comisiei Situații Excepționale a Republicii Moldova de jure nu mai sunt încălcări. Dar de facto aceste acțiuni efectuate de o anumită categorie de persoane – refugiați în cazul acesta, oricum rămân a fi încălcări ale legislației.

Art. 19 Cod contravențional prevede cauzele care înlătură caracterul contravențional al faptei, fiind următoarele: legitima apărare, starea de extremă necesitate, constrângerea fizică și/sau psihică, riscul întemeiat, cazul fortuit și executarea ordinului sau dispoziției superiorului[28].

Reflectând asupra principiului inevitabilității răspunderii contravenționale pentru fapta comisă cu vinovăție A. Antoci și O. Pantea ajung la concluzia că acest principiu „presupune restabilirea ordinii de drept și repararea pagubei pricinuite. Legea contravențională prevede unele împrejurări, a căror apariție face ca principiul inevitabilității răspunderii contravenționale să fie încălcat, stabilind mai multe cauze care exclud aplicarea sancțiunilor contravenționale. Aceste cauze sunt expres prevăzute de legea contravențională, iar numărul acestora nu poate fi mărit”[29].

Art. 26 Codul contravențional prevede cazurile în care poate fi înlăturată răspunderea contravențională menționându-le exhaustiv pe următoarele: renunțarea benevolă la săvârșirea contravenției; starea de iresponsabilitate; contravenția neînsemnată sau tentativa de contravenție neînsemnată; împăcarea victimei cu făptuitorul; încheierea tranzacției conform Legii cu privire la mediere; prescripția răspunderii contravenționale; amnistia și constatarea amiabilă a accidentului rutier[30].

În esență, cauzele care înlătură caracterul contravențional al faptei și cazurile de înlăturare a răspunderii contravenționale sunt niște excepții și derogări de la regula generală prevăzute de norma materială. În acest context, credem oportun să fie efectuate modificări legislative atât la art. 19, cât și la art. 26 Cod contravențional a Republicii Moldova și de introdus un alineat nou, care să prevadă generic că derogările din dispozițiile Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova să fie și

[28] Codul Contravențional, art. 19

[29] Antoci, A., Pantea, O. *Drept contravențional*: Suport de curs, Chișinău, 2024, p. 47.

[30] Codul contravențional, art. 26.

ele considerate cazuri de înlăturare a caracterului contravențional al faptei, precum și cazuri de înlăturare a răspunderii contravenționale.

Am efectuat o analiză a tuturor dispozițiilor Comisiei pentru Situații Excepționale de la data de 24.01.2022. Prin prisma acestor dispoziții, se poate urmări foarte bine dinamica decizională a factorului de decizie pe parcursul acestei crize de refugiați din Ucraina.

Vom analiza câteva domenii în care Comisia pentru Situații Excepționale a făcut derogări pentru a fluidiza fluxul de refugiați și pentru a garanta respectarea drepturilor și a libertăților refugiaților.

Vom începe analiza cu astfel de domeniu precum traversarea frontierei de stat.

În baza Hotărârii Guvernului nr. 765/201 cu privire la aprobarea listei documentelor de călătorie acceptate pentru traversarea de către străini a frontierei de stat a Republicii Moldova în Anexa 1 este indicată lista documentelor de călătorie în baza cărora li se permite intrarea pe teritoriul Republicii Moldova a cetățenilor ucraineni. Lista cuprinde următoarele acte: paşaport ordinar, paşaport diplomatic, paşaport de serviciu, document de călătorie al copilului, document de călătorie pentru refugiaţi pentru călătorii în străinătate, document de călătorie al persoanei care beneficiază de protecție adițională, certificat de apatrid pentru călătorii în străinătate, certificat pentru revenirea în Ucraina, certificat de membru al echipajului, paşaport intern (pentru cetăţenii care au viză de reşedinţă permanentă în raioanele administrative de frontieră).

La fel, art. 6 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova prevede drept una din condițiile de traversare a frontierei de stat că străinul „posedă un document de călătorie valabil". Mai mult decât atât, art. 6^1 alin. (1) al aceleiași legi prevede că „durata de valabilitate a documentului de călătorie trebuie să depăşească cu cel puţin 3 luni data stabilită pentru părăsirea teritoriului Republicii Moldova".

Prin derogare de la aceste prevederi, Comisia pentru Situații Excepționale prin Dispoziția nr. 1 din 24.02.2022 și mai târziu prin modificările efectuate la această dispoziție din 03.03.2022 permite cetățenilor străini care vin direct din Ucraina să intre pe teritoriul Republicii Moldova în baza următoarelor acte de identitate, chiar și cu termenul de valabilitate expirat:

a. pentru minori – certificatul de naștere/certificatul ce atestă nașterea copilului eliberat de instituția medicală, actul de identitate național (buletinul/card de identitate/ pașaport intern), pașaport ordinar, inclusiv alte tipuri de documente care permit identificarea persoanei (certificat de identitate al cetățeanului Ucrainei, eliberat de Ambasada Ucrainei în Republica Moldova, act de identitate temporar eliberat de către Biroul pentru Migrație și Azil, carnet/legitimație de elev/student etc., inclusiv copiile acestora sau în format electronic (diia.gov.ua);

b. pentru maturi – actul de identitate național (buletin/card de identitate, pașaport intern), pașaport ordinar, inclusiv alte tipuri de documente care permit identificarea persoanei (certificat de identitate a cetățeanului Ucrainei, eliberat de Ambasada Ucrainei în Republica Moldova, act de identitate temporar, eliberat de către Biroul

Migrație și Azil, permis de conducere, permis de ședere, livret militar etc., inclusiv copiile acestora sau în format electronic (diia.gov.ua)[31].

Cetățenilor ucraineni care au intrat în Republica Moldova cu actele cu care prin derogare le-a fost permisă traversarea frontierei de stat, li s-a autorizat trecerea frontierei de stat spre Ucraina în temeiul documentelor în baza cărora au intrat. De această opțiune ei au putut beneficia doar o singură dată.

Mai târziu, prin Dispoziția nr. 55 din 22.12.2022, acest punct a fost iar modificat și cetățenilor ucraineni le-a fost autorizată trecerea frontierei de stat pe sensul de intrare în Republica Moldova cu actele de identitate menționate mai sus, prin punctele de trecere la frontiera moldo-română și punctul de trecere Chișinău, aerian, precum și ieșirea din Republica Moldova spre Ucraina în temeiul documentelor în baza cărora au intrat doar până la data de 1 februarie 2023.

Mai mult decât atât, în baza Dispoziției nr. 1 din 24.02.2022, punctul 3 stipulează că nu era considerată trecere ilegală a frontierei de stat pe segmentul moldo-ucrainean a cetăţenilor ucraineni şi a cetăţenilor Republicii Moldova, cu actele de identitate valabile, prin alte locuri decât prin punctele de trecere a frontierei de stat, cu condiţia că activitatea punctelor de trecere a frontierei de stat este sistată şi aceştia imediat traversării frontierei de stat se vor adresa la subdiviziunile Poliţiei de Frontieră sau ale Biroului pentru Migraţie şi Azil în vederea obţinerii autorizaţiei corespunzătoare de intrare în Republica Moldova.

În momentul începerii conflictului dintre Ucraina și Federația Rusă una dintre condițiile traversării frontierei de stat era testul negativ la COVID-19. Comisia pentru Situații Excepționale prin punctul 4 al Dispoziției nr. 1 din 24.02.2022 pe perioada stării de urgență a suspendat aplicarea prevederilor punctului 10 din Anexa 1 a Hotărârii nr. 62 din 22.09.2021 a Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică, astfel, la traversarea frontierei de stat pe sensul de intrare în Republica Moldova de pe teritoriul Ucrainei, nu mai era solicitat testul negativ la COVID-19. Ulterior, în 27.02.2022 a fost modificat acest punct din dispoziție prin a adăuga sintagma prin care se pune pe seama Agenției Naționale pentru Sănătate Publică că va asigura testarea rapidă a persoanelor care prezintă simptome ale infecției cu virusul SARS-CoV-2.

Pentru a fluidiza și mai mult fluxul de refugiați în baza Dispoziției nr. 2 din 25.02.2022, s-au lărgit atribuțiile șefului Inspectoratului General al Poliției de Frontieră de a lua decizia privind autorizarea traversării frontierei de stat de către străinii care vin direct din Ucraina, în circumstanțe în care aceștia nu întrunesc condițiile de intrare în Republica Moldova.

La fel, prin derogare de la Hotărârea de Guvern nr. 839/2009 pentru aprobarea unor Norme sanitar-veterinare privind mișcarea necomercială a animalelor de companie, s-a permis intrarea în Republica Moldova a animalelor de companie care

[31] Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 1 din 24 februarie 2022.

însoțesc persoanele din Ucraina, fără obligativitatea prezentării certificatelor sanitare sau a pașapoartelor pentru animale de companie[32].

Putem constata că, prin derogările efectuate, s-a încercat de a permite traversarea frontierei de stat, practic, pentru toți cei care fugeau de războiul din Ucraina și căutau refugiu în/sau tranzitau Republica Moldova. Considerăm că a fost un gest corect și uman efectuat de către Comisia pentru Situații Excepționale prin a aduce schimbările temporare și necesare legislației, pentru a permite tuturor refugiaților să traverseze frontiera de stat în încercarea lor de a fugi de război. Ulterior, treptat, ajungând la situația când procesele de documentare a refugiaților s-au normalizat, au putut fi scoase derogările pentru majoritatea cazurilor pentru care ele s-au adoptat.

Au fost făcute derogări și în domeniul azilului și al regimului străinilor.

Astfel, art. 54 din Legea nr. 270/2008 privind azilul în Republica Moldova la alin. (3) prevede că în responsabilitatea Poliției de Frontieră din subordinea Ministerului Afacerilor Interne este de a prelua solicitanții de azil în 24 de ore de la frontiera de stat și conform art. 31 alin. (2) solicitanții de azil sunt obligați să se cazeze în centrele de cazare pe parcursul procedurii de solicitare de azil în cadrul Direcției Azil și Integrare. Prin derogare de la aceste prevederi, efectuate în baza Dispoziției nr. 1 din 24.02.2022, punctul 14, s-a permis preluarea și transportarea de către subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne a solicitanților de azil și în alte locuri special amenajate, această derogare fiind abrogată prin punctul 5.1 din Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale nr. 68. din 10.05.2023.

O altă derogare importantă pentru cetățenii ucraineni în baza Dispoziției 14 din 14.03.22 a constat în derogarea de la prevederile art. 32 și art. 42^2-431^3 ale Legii nr. 200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova și a constat în faptul că vor depune solicitarea acordării dreptului de ședere provizorie fără prezentarea certificatului de cazier judiciar, în schimb cetățenii ucraineni trebuiau să îndeplinească și să semneze declarația pe propria răspundere privind lipsa sau confirmarea atragerii la răspundere penală și/sau antecedentelor penale nestinse sau neanulate. Acest punct a fost abrogat ulterior prin punctul 5.3 din Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale nr.68 din 15.05.2023.

Toate aceste derogări au facilitat procesul de acordare a azilului și a dreptului de ședere provizorie pe teritoriul Republicii Moldova.

În domeniul documentării, la fel, au fost aprobate derogări care au facilitat și eficientizat procesul documentării refugiaților din Ucraina în timpul crizei refugiaților.

Hotărârea de Guvern nr. 125/2013 din 18.02.2013 pentru aprobarea Regulamentului privind eliberarea actelor de identitate și evidența locuitorilor Republicii Moldova stabilește actele în baza cărora străinii pot fi luați la evidență.

Conform Dispoziției nr. 1 din 24.02.2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale, s-a stabilit că Biroul pentru Migrație și Azil va lua la evidență străinii la prezentarea următoarelor acte de identitate:

[32] Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 1 din 24 februarie 2022, pct. 27).

- pentru minori: certificatul de naștere, actul de identitate național (buletinul/ card de identitate), pașaport;
- pentru maturi - actul de identitate național (buletin/card de identitate) sau pașaport;

Acest punct a fost modificat ulterior prin punctul 20 din Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 7 din 04.03.2022 prin a stabili că Agenția Servicii Publice va lua la evidență străinii refugiați din Ucraina, la prezentarea unuia dintre documentele menționate mai sus. La fel, la luarea în evidență a străinilor refugiați din Ucraina, termenul de 72 de ore de la data traversării frontierei de stat a Republicii Moldova nu mai era luat în considerare.

Un pas important pentru protecția drepturilor și a libertăților, precum și a integrării refugiaților din Ucraina a fost decizia de a permite refugiaților obținerea IDNP. Acest lucru a fost posibil în baza Dispoziției nr. 7 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova din 04.03.2022.

IDNP-ul este necesar în interacțiunea cu instituțiile de stat pentru a putea accesa serviciile de stat, pentru a putea fi angajat în câmpul muncii, integrarea copiilor în sistemul educațional a Republicii Moldova, deschiderea conturilor bancare, inițierea afacerilor etc.

IDNP-ul poate fi obținut de către refugiați online pe www.dopomoga.gov.md.

În situația când informația privind numărul de identificare de stat (IDNP) al cetățenilor ucraineni nu poate fi accesată de pe portalul dopomoga.gov.md, prin derogare de la prevederile pct. 1.8.2) din Anexa nr.2 și ale pct. 17) din Anexa nr. 3 la Hotărârea Guvernului nr. 966/2020 cu privire la serviciile prestate de către Agenția Servicii Publice, subdiviziunile structurale ale ASP vor elibera, în mod gratuit, străinilor refugiați din Ucraina extrasul din Registrul de stat al populației privind atribuirea numărului de identificare de stat al persoanei fizice în ziua adresării.

De o importanță majoră pentru fluidizarea fluxului de refugiați au fost și derogările făcute în domeniul transporturilor.

Astfel, conform Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 1 din 24.02.2022 pct. 5) prin derogarea de la Legea nr. 414/2006 cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse de autovehicule, s-a autorizat trecerea mijloacelor de transport pe sensul de intrare în Republica Moldova din Ucraina, fără prezentarea asigurării obligatorii de răspundere civilă pentru pagube produse de autovehicule (carte verde), cu condiția procurării acesteia în termen de 24 de ore. Acest punct a fost abrogat la data de 01.07.2022 prin pct. 10) din Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 28 din 24.06.2022.

Prin derogare de la prevederile Codului vamal a Republicii Moldova nr,1149-XIV din 20 iulie 2000, Codului contravențional a Republicii Moldova nr.21VI din 24 octombrie 2008, pe perioada stării de urgență, nu constituie încălcare a reglementărilor vamale depășirea termenului de tranzit internațional peste 8 zile, în cazul în care postul de destinație este situat la hotar cu Ucraina.

La 24.02.2022 a fost închis temporar spațiul aerian a Republicii Moldova. Această decizie a fost luată pentru a asigura securitatea națională și pentru a preveni potențiale incidente aeriene. Pe data de 07.03.2022 spațiul aerian a fost parțial redeschis.

O altă derogare în domeniul transporturilor a fost prin a permite intrarea pe teritoriul Republicii Moldova a unităților de transport străine, in baza certificatelor de înmatriculare în format electronic (diia.gov.ua) emis de către autoritățile din Ucraina, cu admiterea acestora in traficul internațional. Acest lucru a fost posibil în baza Dispoziției nr. 3 din 27.02.2022, prin derogare de la prevederile art. 29 alin. (2) din Legea nr. 215/2011 cu privire la frontiera de stat, precum și de la prevederile pct. 10) subpct. 2), lit. a) din Regulamentul circulației rutiere, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.357/2009.

Conform pct. 25) din Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 3 din 27.02.2022, prin derogare de la Titlul IX, Capitolul 3 al Codului fiscal nr.1163/1997, persoanele posesoare de autovehicule neînmatriculate în Republica Moldova, care intrau pe teritoriul Republicii Moldova sau care tranzitează dinspre Ucraina nu sunt subiecții impunerii taxei pentru folosirea drumurilor Republicii Moldova (vinieta), pe perioada stării de urgența. Pct. 25) a fost abrogat din 10 ianuarie 2023 prin pct. 11) (conform Anexei nr.1) din Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 55 din 22 decembrie 2022.

În baza Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 6 din 03.03.2022, prin derogare de la prevederile art. 152^{2}, alin. (2) și (3) din Codul transporturilor rutiere nr. 150/2014, Serviciul Vamal și Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, s-a permis intrarea pe teritoriul Republicii Moldova, fără prezentarea, de către conducătorii auto, a actelor permisive unor categorii de operatori de transport rutier, și anume, operatorilor de transport rutier străini care vin dinspre Ucraina și care efectuează operațiuni de transport de mărfuri și persoane în scop de tranzit, celor înregistrați în Ucraina, care efectuează operațiuni de transport de mărfuri și persoane în scop de tranzit, pentru a reveni în Ucraina și celor care efectuează operațiuni de transport în regim bilateral și tranzit de mărfuri, în calitate de ajutor umanitar. Acest punct a fost abrogat din 01.01.2023 prin pct. 11) din Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 55 din 22.12.2022.

În baza Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 9 din 10.03.2022 pct. 4) în perioada stării de urgență, prin derogare de la prevederile Codului vamal și Legii nr. 1569/2002 cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice, s-a suspendat termenul de aflare pe teritoriul Republicii Moldova a mijloacelor de transport înmatriculate în Ucraina.

Odată cu pornirea acțiunilor militare în Ucraina și cu fluxul ridicat de refugiați, comunitatea internațională s-a mobilizat și s-au majorat considerabil și livrările de ajutor umanitar în Republica Moldova. Acest domeniu este reglementat de următoa-

rele acte normative: Legea nr.1491/2002 cu privire la ajutoarele umanitare acordate Republicii Moldova; Hotărârea Guvernului nr.663/2003 despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de recepționare, păstrare, distribuire și evidență a ajutoarelor umanitare acordate Republicii Moldova și Hotărârea Guvernului nr.653/2003 cu privire la Comisia Interdepartamentală pentru ajutoarele umanitare. Prin derogări de la aceste acte normative în baza Dispoziției nr. 2 din 25.02.22 s-a permis Ministerului Muncii și Protecției Sociale eliberarea avizului de calificare drept ajutor umanitar și autorizare a introducerii în țară a loturilor de ajutoare umanitare constituite din produse alimentare, medicamente și bunuri de primă necesitate, destinate pentru gestionarea fluxului migrațional doar în baza solicitării și actelor de la donator cu prezentarea ulterioară, ăn termen de 60 de zile, a informației privind distribuirea acestor ajutoare. Mai târziu, termenul de 60 de zile a fost redus la 15 zile lucrătoare în baza pct. 13) din dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 18 din 28.04.22.

Serviciul Vamal urma să simplifice procedura de import a ajutoarelor umanitare și nu va solicita avizele Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor și Agenției Naționale pentru Sănătate Publică.

Aceste derogări ce țin de ajutoarele umanitare au fost abrogate prin pct. 12) din Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 30 din 13.07.22.

Un alt domeniu important în care au fost făcute derogări pentru integrarea refugiaților este domeniul educației și protecția drepturilor minorilor.

Prin prisma prevederilor Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 10 din 15.03.22, Ministerul Educației și Cercetării urma să elaboreze Instrucțiuni privind încadrarea în instituțiile de învățământ general din Republica Moldova a copiilor din familiile refugiate din Ucraina. Astfel a fost oferită oportunitatea ca toți copiii din familiile refugiate să frecventeze instituțiile de învățământ în calitate de audient. Calitatea de audient presupunea dreptul de a participa la activitățile educaționale fără obligativitatea școlarizării.

Copiii refugiați puteau fi integrați în procesul educațional preșcolar în funcție de sursele financiare bugetare pentru anul 2022.

Ministerul Educației și Cercetării urma să emită ordinul cu privire la înscrierea în anul de studii 2021-2022 a studenților refugiați din Ucraina. Prin derogare de la art.l50 din Codul educației a Republicii Moldova nr.152/2014 și Regulamentul cu privire la studiile străinilor în instituțiile de învățământ din Republica Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 504/2017, modalitățile de studii oferite studenților refugiați din Ucraina, cetățeni ai Ucrainei, puteau fi organizate fără taxă, în limitele bugetelor instituționale, studenții refugiați din Ucraina puteau fi înscriși în lipsa actelor confirmative privind studiile parcurse în instituțiile de învățământ superior frecventate anterior în Ucraina și fără prezentarea scrisorii de accept a Ministerului Educației și Cercetării.

O atenție sporită s-a acordat identificării, asistenței și monitorizării copiilor în situație de risc, veniți de pe teritoriul Ucrainei. A fost elaborat un mecanism intersectorial de cooperare în acest domeniu. În textul Dispoziției nr. 14 din 14.03.22 sunt integrate punctele care includ aceste prevederi. Anexa nr. 3 a acestei dispoziții cuprinde Regulamentul privind instituirea mecanismului intersectorial de cooperare pentru identificarea, asistența și monitorizarea copiilor în situație de risc, veniți de pe teritoriul Ucrainei în perioada declarării stării de război în Ucraina.

Pentru o integrare mai bună în Republica Moldova, refugiații au nevoie de surse financiare care pot fi obținute prin integrarea în câmpul muncii sau efectuarea activității de antreprenor. În acest scop, Comisia pentru Situații Excepționale a intervenit prin derogări de la actele normative necesare pentru a facilita aceste procese.

Astfel, în baza Dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 4 din 01.03.2022 prin derogare de la art.7 alin. (1) și (3) din Legea nr.308/20I7 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, entitățile raportoare specificate la art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea nr.308/20I7, vor aplica măsuri de precauție simplificate aferent inițierii relației de afaceri, precum și aferent activităților și tranzacțiilor din cadrul relației de afaceri cu persoanele fizice care au intrat pe teritoriul Republicii Moldova din Ucraina după data de 23 februarie 2022.

Pe perioada stării de urgență, prin derogare de la Capitolul IV al Legii nr. 200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova, cetățenii ucraineni au dreptul de a munci pe teritoriul Republicii Moldova fără obținerea dreptului de ședere provizorie în scop de muncă.

Aceste prevederi au fost abrogate prin pct. 5.2) din Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 68 din 10.05.23.

Majoritatea refugiaților aflați în Republica Moldova sunt minori, persoane în etate și femei. Pentru o parte bună dintre ei asigurarea cu servicii medicale este de o mare importanță.

Astfel, Comisia pentru Situații Excepționale a luat în calcul această necesitate esențială și prin pct. 20) din Dispoziția nr. 2 din 25.02.2022 prin derogare de la art. 9 alin. (1) din Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală, nr. 1585 din 27.02.1998, instituțiile medico-sanitare publice urmau să asigure acordarea asistenței medicale cetățenilor străini sosiți din Ucraina care întruneau criteriile definiției de caz pentru COVID-19 și în toate cazurile de urgențe medico-chirurgicale. Mai târziu, cu suportul financiar al Fondului Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA), prin Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 14 din 14.04.2022 s-a facilitat accesul cetățenilor străini refugiați din Ucraina la servicii în domeniul sănătății reproducerii.

Prin dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr. 23 din 30.05.22 s-a permis ca copiii refugiați din Ucraina, cu vârsta 0-18 ani, să beneficieze de serviciile medicale incluse în programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală. În acest caz, suportul financiar a venit din partea UNICEF.

Concluzii

Răspunsul Republicii Moldova la criza refugiaților nu ar fi fost posibil fără suportul organizațiilor internaționale, partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova și societății civile. Desigur o muncă titanică în acest domeniu a fost efectuată și de instituțiile Republicii Moldova.

Legislația Republicii Moldova privind refugiații este aliniată la standardele internaționale și oferă un cadru solid pentru protecția și integrarea acestora. Însă mai sunt multe provocări care necesită un angajament și eforturi continue pentru a asigura și respecta deplin a drepturile refugiaților și o integrare eficientă în societatea moldovenească.

Criza refugiaților impune instituțiilor statului gazdă asumarea unor angajamente și responsabilități sporite pentru garantarea drepturilor refugiaților, prin asigurarea accesului la servicii esențiale.

În același timp, gestionarea fluxurilor de refugiați ridică provocări semnificative privind aplicarea legislației contravenționale.

Este esențial să se identifice soluții echilibrate care să asigure respectarea ordinii și securității publice, fără a afecta drepturile fundamentale ale refugiaților.

În acest context, trebuie clarificat regimul sancționator aplicabil cazurilor de încălcare a normelor contravenționale, cu evitarea măsurilor disproporționate sau discriminatorii. De asemenea, este necesară dezvoltarea unor mecanisme eficiente de informare a refugiaților cu privire la legislația națională, pentru a preveni încălcările involuntare ale regulilor stabilite.

Venim cu recomandarea să fie efectuate modificări legislative la art. 19 și 26 ale Codului contravențional a Republicii Moldova și să fie introdus un alineat nou conform căruia derogările din dispozițiile Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova să fie considerate cazuri de înlăturare a caracterului contravențional al faptei precum și cazuri de înlăturare a răspunderii contravenționale.

Aceste realități impun o abordare interinstituțională și intersectorială, bazată pe cooperare permanentă între autoritățile statului și sectorul asociativ. Numai printr-o astfel de colaborare poate fi asigurată protecția refugiaților și aplicarea corectă a legislației, contribuind la asigurarea coeziunii sociale și a unității naționale, prin incluziune și respect reciproc.

Deși Republica Moldova a făcut progrese semnificative în domeniul protecției refugiaților, mai există provocări. Printre acestea menționăm capacitățile limitate ce țin de resursele financiare și resurse logistice, care pot afecta calitatea serviciilor oferite refugiaților. O altă provocare rămâne a fi eficiența integrării refugiaților în societate, inclusiv accesul la locuri de muncă și servicii sociale. Rămâne a fi de o mare importanță și sensibilizarea continuă a publicului pentru a combate prejudecățile și discriminarea împotriva refugiaților.

Bibliografie

1. ANTOCI, A., PANTEA, O. *Drept contravențional*: Suport de curs, Chișinău, 2024. 266 p.
1. Anuarul Statistic a Republicii Moldova pe anul 2021. (accesat la 05.03.2025). Disponibil: https://statistica.gov.md/files/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2021/Anuar_statistic_editia_2021.pdf
2. Anuarul Statistic a Republicii Moldova pe anul 2022. (accesat la 05.03.2025). Disponibil: https://statistica.gov.md/files/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2022/Anuarul_statistic_editia_2022.pdf
3. Cartagena Declaration on Refugees, Colloquium on the International Protection of Refugees in Central America, Mexico and Panama, Adopted by the Colloquium on the International Protection of Refugees in Central America, Mexico and Panama, held at Cartagena, Colombia from 19 - 22 November 1984. (accesat 05.04.25). disponibil: https://www.oas.org/dil/1984_cartagena_declaration_on_refugees.pdf
4. Codul fiscal al Republicii Moldova nr.1163/1997 din 24.04.1997**.** Publicat: 18.09.1997 în *Monitorul Oficial* Nr. 62 art. 522. (accesat la 15.03.2025) Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=79111&lang=ro
5. Codul contravențional al Republicii Moldova Nr. 218 din 24.10.2008. Publicat : 17-03-2017 în *Monitorul Oficial* Nr. 78-84 art. 100. (accesat la 15.03.2025) Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133114&lang=ro#
6. Codul educației a Republicii Moldova nr.152/2014 din 17.07.2014. Publicat : 24-10-2014 în Monitorul Oficial Nr. 319-324 art. 634. (accesat 15.03.2025). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110112&lang=ro
7. Codul transporturilor rutiere nr. 150/2014 din 17.07.2014. Publicat: 15.08.2014 în *Monitorul Oficial* Nr. 247-248 art. 568. (accesat 15.03.2025). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123700&lang=ro
8. Codului vamal a Republicii Moldova nr. 95 din 24.08.2021. Publicat : 17.09.2021 în *Monitorul Oficial* Nr. 219-225 art. 238. (accesat la 15.03.2025) Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138235&lang=ro
9. Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 1 din 24 februarie 2022. (accesat 10.03.2025). Disponibil: https://gov.md/ro/dispozitii-cse
10. Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 2 din 25 februarie 2022. (accesat 10.03.2025). Disponibil: https://gov.md/ro/dispozitii-cse
11. Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 3 din 27 februarie 2022. (accesat 10.03.2025). Disponibil: https://gov.md/ro/dispozitii-cse
12. Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 4 din 01 martie 2022. (accesat 10.03.2025). Disponibil: https://gov.md/ro/dispozitii-cse

13. Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 6 din 03 martie 2022. (accesat 10.03.2025). Disponibil: https://gov.md/ro/dispozitii-cse
14. Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 7 din 04 martie 2022. (accesat 10.03.2025). Disponibil: https://gov.md/ro/dispozitii-cse
15. Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 9 din 10 martie 2022. (accesat 10.03.2025). Disponibil: https://gov.md/ro/dispozitii-cse
16. Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 10 din 15 martie 2022. (accesat 10.03.2025). Disponibil: https://gov.md/ro/dispozitii-cse
17. Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 14 din 14 aprilie 2022. (accesat 10.03.2025). Disponibil: https://gov.md/ro/dispozitii-cse
18. Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 18 din 28 aprilie 2022. (accesat 10.03.2025). Disponibil: https://gov.md/ro/dispozitii-cse
19. Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 23 din 30 mai 2022. (accesat 10.03.2025). Disponibil: https://gov.md/ro/dispozitii-cse
20. Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 30 din 13 iulie 2022. (accesat 10.03.2025). Disponibil: https://gov.md/ro/dispozitii-cse
21. Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 55 din 22 decembrie 2022. (accesat 10.03.2025). Disponibil: https://gov.md/ro/dispozitii-cse
22. Comisia pentru Situaţii Excepţionale a Republicii Moldova DISPOZIŢIA nr. 68 din 10 mai 2023. (accesat 10.03.2025). Disponibil: https://gov.md/ro/dispozitii-cse
23. Constituția Republicii Moldova Nr. 1 din 29 iulie 1994 Publicat: 29-03-2016 în *Monitorul Oficial* Nr. 78 art. 140. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111918&lang=ro
24. Convenția cu privire la Drepturile Copilului adoptată la 20.11.1989. (accesat la 15.03.25) Disponibil: https://www.unicef.org/moldova/media/1401/file/Conventia-cu-privire-la-drepturile-copilului.pdf
25. Convenția privind statutul refugiaților, încheiată la Geneva la 28.07.1951. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/30115
26. Declarația ONU de la New York pentru refugiați și migranți din 19.09.2016.(accesat 15.03.25). Disponibil: https://www.unhcr.org/what-we-do/protect-human-rights/asylum-and-migration/new-york-declaration-refugees-and-migrants
27. Directiva 2013/32/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013

privind procedurile comune de acordare și retragere a protecției internaționale (reformare). (accesat 05.04.2025) Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2013/32/oj/ron
28. FUIOR, A. *Impactul jurisdicției internaționale și europene asupra incluziunii sociale a refugiaților:* tz. de doct. în drept. Chișinău, 2024. 234 p. Disponibil: https://anacec.md/files/Fuior-teza.pdf
29. HOTĂRÂRE de guvern Nr. 21 din 18.01.2023 privind acordarea protecției temporare persoanelor strămutate din Ucraina. Publicat: 26.01.2023 în *Monitorul Oficial* Nr. 21-22 art. 38. (accesat 05.03.2025). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142062&lang=ro
30. HOTĂRÂRE de Guvern nr. 125/2013 din 18.02.2013 pentru aprobarea Regulamentului privind eliberarea actelor de identitate și evidența locuitorilor Republicii Moldova. Publicat: 22.02.2013 în *Monitorul Oficial* Nr. 36-40 art. 171. (accesat 15.03.2025). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125437&lang=ro
31. HOTĂRÂRE de guvern Nr. 357 din 13-05-2009 cu privire la aprobarea Regulamentului circulaţiei rutiere. Publicat : 15-05-2009 în *Monitorul Oficial* Nr. 92-93 art. 409. (accesat 05.03.2025) Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124130&lang=ro
32. HOTĂRÂRE de guvern Nr. 504/2017 din 04.07.2017 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la studiile străinilor în instituțiile de învățămînt din Republica Moldova și abrogarea unor hotărîri ale Guvernului. Publicat : 07-07-2017 în Moni*torul Oficial* Nr. 229-243 art. 598. (accesat 15.03.2025). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=99963&lang=ro
33. Hotărârea Guvernului nr.653/2003 din 02.06.2003 cu privire la Comisia Interdepartamentală pentru ajutoarele umanitare(accesat 15.03.2025). Publicat : 06-06-2003 în *Monitorul Oficial* Nr. 99-103 art. 688. (accesat 15.03.2025). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=29697&lang=ro
34. HOTĂRÂRE de guvern Nr. 663/2003 din 03.06.2003 despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de recepționare, păstrare, distribuire și evidență a ajutoarelor umanitare acordate Republicii Moldova. Publicat : 13-06-2003 în *Monitorul Oficial* Nr. 116-120 art. 699. (accesat 15.03.2025). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=71388&lang=ro
35. HOTĂRÂRE de guvern Nr. 765 din 18-09-2014 cu privire la aprobarea listei documentelor de călătorie acceptate pentru traversarea de către străini a frontierei de stat a Republicii Moldova Publicat: 26.09.2014 în *Monitorul Oficial* Nr. 282-289 art. 817**.** (accesat 05.03.2025) Disponibil**:** https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120502&lang=ro
36. HOTĂRÂRE de guvern Nr. 839 din 17-12-2009 pentru aprobarea Normei sanitar-veterinare privind condiţiile de sănătate animală aplicabile mişcării necomerciale a animalelor de companie. Publicat : 29.12.2009 în *Monitorul Oficial* Nr.

193-196 art. 949. (accesat 15.05.25). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120502&lang=ro
37. HOTĂRÂRE de guvern nr. 966/2020 cu privire la serviciile prestate de către Agenția Servicii Publice. Publicat : 31-12-2020 în *Monitorul Oficial* Nr. 372-382 art. 1145. (accesat 15.03.2025). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124770&lang=ro
38. HOTĂRÂRE Parlament Nr. 41 din 24.02.2022 privind declararea stării de urgență. Publicat : 24-02-2022 în *Monitorul Oficial* Nr. 52-2 art. 63-1.
39. HURDUZEU, Gheorghe, NICOLESCU, Luminița. *Relații economice internaționale : teorii, strategii, politici, instrumente și studii de caz*. București : Editura ASE , 2017.
40. Ministerul Afacerilor Externe a Republicii Moldova. (accesat la 20.03.25). Disponibil: https://mfa.gov.md/ro/content/republica-moldova-si-onu?utm_source=chatgpt.com
41. Inspectoratul General pentru Migrațiune. (accesat 20.03.2025). Disponibil: https://igm.gov.md/legislatie/
42. Înaltului Comisariat Națiunilor Unite pentru Refugiați. (Accesat la 10.03.25). Disponibil: https://data.unhcr.org/en/country/mda?_gl=1*1t0iqcg*_gcl_au*NDA4MDUxMzExLjE3NDEwMjQxNTE.*_ga*ODYzNTE0MDA5LjE3NDEwMjQxNTE.*_ga_YM3N62XTTL*MTc0NTI1Nzc5NS4yLjAuMTc0NTI1Nzc5NS42MC4wLjA.*_rup_ga*ODYzNTE0MDA5LjE3NDEwMjQxNTE.*_rup_ga_EVDQTJ4LMY*MTc0NTI1Nzc5NS4xNC4wLjE3NDUyNTc3OTUuNjAuMC4w
43. Legea nr. 200 din 16.07.2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova. Publicată : 24-09-2010 în *Monitorul Oficial* nr. 179-181, art. 610.
44. Lege Nr. 215 din 04.11.2011 cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova. Publicat**:** 20.04.2012 în *Monitorul Oficial* Nr. 75-80 art. 243. (accesat 15.03.2025). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121977&lang=ro
45. Legea nr. 270 din 18 decembrie 2008 privind azilul în Republica Moldova. Publicat : 13-03-2009 în *Monitorul Oficial* Nr. 53-54 art. 145. (accesat la 15.03.25). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146837&lang=ro#
46. LEGE Nr. 274 din 27.12.2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova. Publicat: 31.12.2020 în *Monitorul Oficial* Nr. 372-382 art. 342. (accesat 05.03.2025). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124776&lang=ro
47. Legea nr.308/20I7 din 22.12.2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. Publicat : 23-02-2018 în *Monitorul Oficial* Nr. 58-66 art. 133. (accesat 15.03.2025). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125309&lang=ro
48. Legea nr. 414/2006 din 22.12.2006 cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse de autovehicule. Publicat : 26-02-2016

în *Monitorul Oficial* Nr. 44-48 art. 85. (accesat 15.03.2025). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123208&lang=ro
49. Legea nr.1491/2002 cu privire la ajutoarele umanitare acordate Republicii Moldova. Publicat: 18.02.2003 în *Monitorul Oficial* Nr. 23-24 art. 79. (accesat 15.03.2025). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108134&lang=ro
50. Legea nr. 1569/2002 din 20.12.2002 cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice. Publicat: 31.12.2002 în *Monitorul Oficial* Nr. 185-189 art. 1416. (accesat 15.03.2025). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108665&lang=ro
51. Legea Nr. 1585 din 27.02.1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală. Publicat : 30-04-1998 în Monitorul Oficial Nr. 38/39 art. 280. (accesat 15.03.2025). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131982&lang=ro
52. Ministerul Educației și Cercetării a Republicii Moldova. (accesat la 05.03.2025). Disponibil: https://mecc.gov.md/ro/content/ministrul-dan-perciun-s-intalnit-cu-reprezentantii-comisiei-afaceri-externe-si-aparare
53. Ministerul Sănătății a Republicii Moldova. (accesat la 05.03.2025). Disponibil: https://ms.gov.md/wp-content/uploads/
54. Pactul Internațional cu Privire la Drepturile Civile și Politice din 16 decembrie 1966. (accesat 23.08.24). Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/82590
55. Poliția de Frontieră a Republicii Moldova. (accesat la 05.03.2025). Disponibil: https://www.border.gov.md/circa-un-milion-de-cetateni-ucraineni-au-intrat-r-moldova-de-la-inceputul-razboiului-din-ucraina
56. Regulamentul Dublin (CE) nr. 343/2003 al Consiliului din 18 februarie 2003 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe. (accesat 15.03.25). Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2003R0343:20081204:RO:PDF
57. WEERASINGHE, S. In Harm's Way. International protection in the context of nexus dynamics between conflict or violence and disaster or climate change. Research. In: LEGAL AND PROTECTION POLICY RESEARCH SERIES UNHCR. 2018, PPLA/2018/05. (accesat 05.04.2025) Disponibil: https://www.refworld.org/reference/lpprs/unhcr/2018/en/122598